

Lokaal geïntegreerd gezinsbeleid in gemeenten en steden in Vlaanderen.

Deelrapport Sociaal Huis

Onderzoek in opdracht van de Vereniging van
Vlaamse Steden en Gemeenten.

Kathleen Emmery, Sighile Buyle & Kristien Nys
Kenniscentrum Gezinswetenschappen van Odisee Hogeschool

Colofon

Referentie Emmery, K., Nys, K., & Buyle, S. (2026). *Lokaal geïntegreerd gezinsbeleid. Een onderzoek bij lokale besturen in Vlaanderen in opdracht van de Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten. Deelrapport Sociaal Huis*. Kenniscentrum Gezinswetenschappen (Odisee).
<https://kcgezinswetenschappen.odisee.be/onderzoeksprojecten/lokaal-gezinsbeleid-voor-lokale-besturen>

Contact Odisee - Kenniscentrum Gezinswetenschappen
Huart Hamoiriaan 136, 1030 Schaarbeek
02-240 68 40
kcgezinswetenschappen.odisee.be
kcgezinswetenschappen@odisee.be
Kathleen Emmery: kathleen.emmery@odisee.be

Dit is een van de deelrapporten van een onderzoek bij lokale besturen in Vlaanderen naar lokaal geïntegreerd gezinsbeleid. Naast dit deelrapport, zijn de volgende vier deelrapporten en een eindrapport beschikbaar:

Emmery, K., Buyle, S., & Nys, K. (2026). *Lokaal geïntegreerd gezinsbeleid in gemeenten en steden in Vlaanderen. Eindrapport. Onderzoek in opdracht van de Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten*. Kenniscentrum Gezinswetenschappen (Odisee).

Emmery, K., Nys, K., & Buyle, S. (2026). *Lokaal geïntegreerd gezinsbeleid. Een onderzoek bij lokale besturen in Vlaanderen in opdracht van de Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten. Deelrapport Huizen van het Kind*. Kenniscentrum Gezinswetenschappen (Odisee).

Buyle, S., Nys, K., & Emmery, K. (2026). *Lokaal geïntegreerd gezinsbeleid. Een onderzoek bij lokale besturen in Vlaanderen in opdracht van de Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten. Deelrapport Voorschoolse Kinderopvang*. Kenniscentrum Gezinswetenschappen (Odisee).

Buyle, S., Nys, K., & Emmery, K. (2026). *Lokaal geïntegreerd gezinsbeleid. Een onderzoek bij lokale besturen in Vlaanderen in opdracht van de Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten. Deelrapport Buitenschoolse opvang en activiteiten*. Kenniscentrum Gezinswetenschappen (Odisee).

Buyle, S., Nys, K., & Emmery, K. (2026). *Lokaal geïntegreerd gezinsbeleid. Een onderzoek bij lokale besturen in Vlaanderen in opdracht van de Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten. Deelrapport Flankerend onderwijsbeleid*. Kenniscentrum Gezinswetenschappen (Odisee).

Inhoud

Colofon	2
Inhoud	3
Dankwoord	4
1 Context	5
2 Visie op Sociaal Huis	5
2.1 Specifieke aandacht voor kinderen en gezinnen	5
2.2 Een sociaal beleid voor iedereen	7
3 Geïntegreerde dienstverlening.....	8
3.1 Profilering en locatie	8
3.2 Samenwerking.....	10
3.3 Sociaal Huis als toeleider	12
3.4 Knelpunten	13
4 Hulp- en ondersteuningsprincipes	13
4.1 Outreachend werken	13
4.2 Ondersteuningscontinuïteit op maat en voor verschillende levensdomeinen	14
4.3 Signaalfunctie.....	15
4.4 Knelpunten	15
5 Welke acties en aanbod?	16
5.1 Rechtenverkenning en toegang tot diensten	16
5.2 Financiële ondersteuning	18
5.3 Materiële ondersteuning	19
5.4 Wonen	20
5.5 Begeleiding, hulp- en dienstverlening.....	20
5.6 Vorming en ontmoeting	22
5.7 Participatie	22
6 Bronnen	23

Dankwoord

Dit onderzoek naar het ‘Lokaal geïntegreerd gezinsbeleid in gemeenten en steden in Vlaanderen’ is een voorbeeld van hoe we in het kenniscentrum vanuit het perspectief van lokale beleidsmakers en gezinnen, het gezinsbeleid en ondersteuning in beeld brengen en van daaruit aanbevelingen formuleren om het gezinsbeleid en de ondersteuning van gezinnen te versterken.

We zijn de Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten (VVSG) erkentelijk voor deze onderzoeksopdracht en het vertrouwen in ons onderzoeksteam.

Het voorliggend onderzoeksrapport kwam tot stand dankzij verschillende betrokkenen.

Een warme dank aan:

Alle 125 medewerkers en verantwoordelijken bij lokale besturen die tijd hebben vrijgemaakt om onze vragenlijst in te vullen of om studenten te woord te staan.

Alle 102 studenten die meewerkten aan dit onderzoek voor hun niet aflatende inzet om contact op te nemen en de interviews tot een goed einde te brengen.

De collega's van het Kenniscentrum Gezinswetenschappen Sighile Buyle en Kristien Nys voor het doorzettingsvermogen en de fijne samenwerking.

Ivan Pauwels en Kurt De Backer van VVSG voor de constructieve feedback en de vlotte samenwerking.

Kathleen Emmery

Kenniscentrum Gezinswetenschappen

Odisee Hogeschool

Januari 2026

1 Context

De Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten (VMSG) gaf de opdracht aan het Kenniscentrum Gezinswetenschappen van Odisee Hogeschool om de rol van lokale besturen in het gezinsbeleid in kaart te brengen, zowel wat daarbij goed gaat als de knelpunten, en na te gaan hoe lokale besturen hier verder in kunnen worden ondersteund. De dataverzameling verliep via een bevraging met een gestructureerde vragenlijst die grotendeels liep van november 2024 tot en met februari 2025. Dit resulteerde in 97 lokale besturen die de vragenlijst hebben ingevuld. Een volledige beschrijving van het verloop van de bevraging en de respons is te vinden in het rapport: Emmery, K., Buyle, S., & Nys, K. (2025). *Lokaal geïntegreerd gezinsbeleid. Eindrapport. Een onderzoek bij lokale besturen in Vlaanderen*. Brussel: Kenniscentrum Gezinswetenschappen (Odisee).

Dit deelrapport zoomt in op de organisatie, visie, werking, doelgroep en acties en aanbod van het Sociaal Huis zoals die door de respondenten beschreven worden.

Volgens het decreet betreffende het lokaal sociaal beleid (2018) moet het lokaal bestuur werk maken van *“een maximale toegankelijkheid van de lokale sociale hulp- en dienstverlening voor de bevolking”* en daarbij *“bijzondere aandacht aan onderbescherming”* besteden. *“Daartoe bouwt het lokale bestuur een Sociaal Huis uit. Het Sociaal Huis moet een herkenbaar lokaal aanspreekpunt zijn voor burgers met betrekking tot het aanbod van lokale sociale hulp- en dienstverlening.”*

Het Sociaal Huis heeft eveneens de opdracht om het geïntegreerd breed onthaal te realiseren: *“Vanuit dit Sociaal Huis wordt, onder regie van het lokale bestuur, een samenwerkingsverband geïntegreerd breed onthaal gerealiseerd dat minstens het openbaar centrum voor maatschappelijk welzijn, het erkende centrum voor algemeen welzijnswerk en de erkende diensten maatschappelijk werk van de ziekenfondsen omvat. Het lokaal bestuur kan het geïntegreerd breed onthaal ook realiseren in samenwerking met andere lokale besturen.”*

Dit deelrapport zoomt in op de vraag hoe (het aanbod binnen) het Sociaal Huis door lokale besturen wordt gebruikt om de visie op gezinsbeleid in de praktijk vorm te geven.

2 Visie op Sociaal Huis

Lokale besturen verschillen onderling in de visie op welke manier het Sociaal Huis al dan niet een rol speelt in het lokale gezinsbeleid.

2.1 Specifieke aandacht voor kinderen en gezinnen

In een aantal lokale besturen wordt het Sociaal Huis gebruikt als **instrument om het lokaal gezinsbeleid vorm te geven**. Het Sociaal Huis moet gezinnen laagdrempelig ondersteunen in verschillende levensdomeinen, moet generatiearmoede helpen te doorbreken en het welzijn van kinderen bevorderen.

“Het gezinsbeleid is gericht op vroegtijdige ondersteuning, inclusie en het versterken van de pedagogische basis in wijken. Binnen het Sociaal Huis krijgt deze visie concreet vorm door een breed aanbod dat gezinnen ondersteunt in verschillende levensdomeinen”.

“Het Openbaar Centrum voor Maatschappelijk Welzijn (OCMW) speelt een centrale rol in het realiseren van de gemeentelijke visie op gezinsbeleid. Als sociaal huis fungeert het OCMW als een laagdrempelig aanspreekpunt waar inwoners terecht kunnen voor informatie, advies en praktische hulp. Het centrum zet zich in om gezinnen te ondersteunen, een inclusieve gemeenschap te bevorderen en zorg op maat te bieden. De initiatieven sluiten rechtstreeks aan bij de beleidsdoelstellingen, zoals het versterken van een lokaal geïntegreerd gezinsbeleid, het bevorderen van zelfredzaamheid bij kwetsbare groepen en het bestrijden van kinderarmoede. Het OCMW vormt hiermee een cruciaal onderdeel van de gemeentelijke inspanningen om een zorgzame, solidaire gemeenschap te creëren waarin iedereen zich thuis voelt”.

“De sociale dienst is ook een belangrijke partner in het uitrollen van het gezinsbeleid. We geloven er immers in dat het creëren van kansen en het wegnemen van zoveel mogelijk drempels voor kinderen en jongeren noodzakelijk is om de vicieuze cirkel van kansarmoede te doorbreken”.

“De gemeente en OCMW zetten zich in om een veilige, stimulerende en ondersteunende omgeving te creëren voor kinderen en hun gezinnen. Dit betekent dat de gemeente voorzieningen en een beleid ontwikkelt die het welzijn van kinderen bevorderen”.

Voor een aantal Sociale Huizen krijgen **gezinnen met kinderen** bijzondere aandacht.

“Het beleid richt zich specifiek op het tegengaan van sociale uitsluiting en het versterken van inclusie voor alle inwoners, met bijzondere aandacht voor gezinnen met kinderen”.

“Het Sociaal Huis kijkt op een inclusieve en generalistische manier naar een gezin, waarbij alle aspecten binnen het gezin worden bekeken, vertrekkend vanuit de noden van het gezin, met het oog op het welzijn en versterking van het gezin”.

“Door deze acties en samenwerkingen biedt het Sociaal Huis een uitgebreide ondersteuning aan gezinnen, met een sterke focus op het verminderen van drempels en het creëren van gelijke kansen, zowel financieel als sociaal en psychologisch vlak”.

Een aantal Sociale Huizen hebben een specifieke focus op de **bestrijding van kinderarmoede**.

“We werken samen in functie van vroegdetectie van kinderarmoede en maken van daaruit de link naar armoedebestrijding van het gezin”.

“Het Sociaal Huis geeft het kinderkansenbeleid vorm”.

“Kinderarmoede is een apart beleidsdomein, gecoördineerd door het lokaal bestuur, met een integrale aanpak doorheen verschillende andere beleidsdomeinen (cultuur, sport, onderwijs, economie, mobiliteit, huisvesting, gezondheid...), net om die verschillende aspecten van kinderarmoede samen aan te pakken. Centraal in zo’n beleid staat de aanpak van structurele uitsluitingsmechanismen. De lokale doelstellingen en acties zijn gebaseerd op de 3 pijlers die algemeen gesteld worden om kinderarmoede aan te pakken:

- 1. toegang tot toereikende financiële middelen voor de kinderen en hun gezinnen om een leven in waardigheid te kunnen leven*

2. toegang tot kwaliteitsvolle dienstverlening (onderwijs, huisvesting, kinderopvang, gezondheid...)
3. kansen en participatie van kinderen”.
-

2.2 Een sociaal beleid voor iedereen

Een Sociaal Huis heeft een opdracht die breder gaat dan een gezinsbeleid. In de visie van lokale besturen op het Sociaal Huis komen ‘armoedebestrijding’, ‘ondersteuning van kwetsbare burgers’ en ‘een menswaardig bestaan voor alle inwoners’ naar voren. Ze speciëren dit door te benoemen dat ze een integraal en participatief armoedebeleid voeren, dat ze op verschillende levensdomeinen ondersteuning bieden, dat ze sociale hulp- en dienstverlening toegankelijk maken en onderbescherming tegengaan.

“Participatie en sociale activering. Doel:1) Verhogen van de zelfredzaamheid, de weerbaarheid en de maatschappelijke betrokkenheid van de OCMW gebruiker en het doorbreken van hun sociaal isolement door hen bepaalde vaardigheden bij te brengen en hen aan te moedigen deel te nemen aan maatschappelijke zinvolle activiteiten. 2) Het bestrijden van de kansarmoede door het verlenen van psychologische ondersteuning, paramedische ondersteuning en het financieren van de deelname aan sociale programma’s, steun bij huisvesting, steun mobiliteit (openbaar vervoer), voedselbedeling, voedselpakket, leefloon.”

Een van de gemeenten plaatst de visie en de opdracht van het Sociaal Huis in het mensenrechtenkader en het recht op een menswaardig bestaan.

“De sociale dienst, waar ook het OCMW onder valt, werkt vanuit een brede visie op een menswaardig bestaan. Deze ruime opdracht gaat veel verder dan louter financiële steun: het doel is dat elke inwoner sterker in het leven staat en beter is opgewassen tegen moeilijkheden. Daarbij wordt gewerkt vanuit de Rechten van de Mens en met het engagement om het beleid te sensibiliseren.”

Andere lokale besturen benadrukken dat ze er zijn voor (het bevorderen van het welzijn van) alle inwoners en voor alle vragen, met extra aandacht voor de meest kwetsbaren.

“De sociale dienst werkt vanuit een open en laagdrempelige visie: iedereen kan met eender welke welzijnsvraag bij ons terecht. We bekijken telkens of we de vraag zelf kunnen opnemen of beter doorverwijzen naar gespecialiseerde voorzieningen. Alle ondersteuning is maatwerk, zonder standaardoplossingen, waarbij gezocht wordt naar de best mogelijke match tussen vraag en aanbod. Deze werkwijze is arbeidsintensief en vraagt, door de grote diversiteit aan noden, een zorgvuldige afweging van de beschikbare middelen.”

Eén lokaal bestuur vermeldt dat het beleid wil inzetten op de singletoets, waarbij het beleid “alert wil zijn voor alleenstaande mensen die ook vaste kosten hebben”.

Een aantal lokale besturen vermelden dat de acties, steunmaatregelen en diensten van het OCMW of van het welzijnspunt niet specifiek naar gezinnen gericht zijn, maar wel door gezinnen gebruikt kunnen worden of gezinnen ten goede kunnen komen.

Anderen stellen dat de werking specifiek voor gezinnen beperkt is omwille van de kleine schaal van het Sociaal Huis of dat gezinnen worden doorverwezen naar een Huis van het Kind:

“Het Sociaal Huis is er in principe vooral voor meerderjarigen, maar er zijn ook situaties waar er kinderen zijn. Daar is er dan ondersteuning vanuit het Huis van het Kind.”

3 Geïntegreerde dienstverlening

3.1 Profilering en locatie

Het decreet over organisatie van het lokaal bestuur (2017) zorgde voor de integratie van gemeente en OCMW. Daarbij kozen gemeenten voor verschillende modellen, afhankelijk van de lokale situatie. In sommige gemeenten zitten OCMW en gemeentehuis op aparte locaties, in andere gemeenten zijn ze op één locatie gevestigd, en in nog andere gemeenten komt de dienstverlening van het OCMW, van de gemeente en andere dienstverlening op het grondgebied samen onder de noemer “het Sociaal Huis” (Serrien & Cousaert, 2024). Die verschillende modellen zien we ook vertegenwoordigd in onze bevraging.

Het idee achter het **integreren van de gemeentediensten en OCMW op één locatie**, is dat alle inwoners gemakkelijk de weg vinden naar alle dienstverlening.

“Toegankelijke dienstverlening: door de integratie van gemeente en OCMW zitten alle diensten onder één dak. Dit zorgt voor de inwoners voor een gemakkelijkere en eenvoudiger weg naar de juiste dienstverlening. Drempels worden verlaagd en gezinnen kunnen makkelijker de hulp krijgen die ze nodig hebben.”

Dezelfde redenering wordt gevolgd wanneer de dienstverlening van het OCMW, de gemeente en andere organisaties onder **de noemer van het Sociaal Huis** worden gebracht:

“Via het Sociaal Huis voorziet de stad een centraal aanspreekpunt waar gezinnen terecht kunnen voor vragen over financiële ondersteuning, opvoedingsondersteuning of sociale administratie”.

Er wordt ook nagedacht over een kind- en gezinsvriendelijke inrichting:

“Door de fusie wordt het gemeentehuis omgebouwd naar loketten voor het sociaal huis. De bedoeling is om een warm welkom te creëren zodat inwoners (gezinnen) zich veilig voelen in het sociaal huis om hun verhaal te komen delen met de maatschappelijk assistenten. Zo zal er een ontvangstruimte ingericht worden waar ze iets kunnen drinken

en waar kinderen kunnen spelen tijdens het wachten. Op die manier proberen we een huiselijke, veilige sfeer te creëren”.

Eén van de diensten die geïntegreerd kunnen worden in het Sociaal Huis, is het **Huis van het Kind**. Sommige gemeenten willen daarmee de drempels naar het Sociaal Huis verlagen:

“In X zetten we sterk in op het verlagen van drempels binnen het Sociaal Huis. Hoewel dit een OCMW-dienstverlening betreft, willen we het toegankelijk maken voor alle gezinnen. Daarom is het Huis van het Kind geïntegreerd in het Sociaal Huis, samen met de dienst jeugd en cultuur. Dit creëert een open en laagdrempelige omgeving waar gezinnen niet alleen voor sociale hulpverlening, maar ook voor andere gezinsgerichte ondersteuning terecht kunnen. Dit helpt om sociale dienstverlening breder in te zetten en gezinnen op een natuurlijke manier te begeleiden naar de juiste hulp”.

Of omgekeerd, de toegankelijkheid van het Huis van het Kind verhogen:

“Het Huis van het Kind is deel van het Sociaal Huis, dus geen onafhankelijke organisatie. Er is hierdoor een nauwe samenwerking tussen deze 2 organisaties. Zo kan het Huis van het Kind makkelijker in contact komen met kwetsbare gezinnen”.

Een andere reden om het Huis van het Kind te verhuizen naar het Sociaal Huis, is om de samenwerking tussen beide organisaties te verbeteren door de fysieke afstand tussen beide te verkleinen.

Niet alleen het Huis van het Kind wordt in sommige gemeenten geïntegreerd in het Sociaal Huis, andere gemeenten kiezen ervoor om het opstartend **Veilig Huis** in het Sociaal Huis te vestigen.

Een andere manier om de locatie te delen met verschillende partners, is het organiseren van **zitdagen** in het Sociaal Huis of het **beschikbaar stellen van lokalen**. Dat gebeurt met organisaties zoals Kind & Gezin, één gezin één plan, Veilig Huis, JAC, CAW, de juridische dienst, de uitbeter van het groeipakket, de FOD sociale zekerheid, de woonmaatschappij of VAPH-organisaties; of voor hulpverlening van de eerstelijnspsycholoog en groepssessies met jongeren rond psychische kwetsbaarheid.

Gemeenten geven aan dat het belangrijk is om bij alle vormen van het delen van een locatie, **openingsuren** op elkaar af te stemmen.

Een zestal lokale besturen die onze bevraging invulden, gebruiken niet de term ‘sociaal huis’, maar kiezen voor een benaming zoals **een welzijnsloket**, of een welzijnspunt of welzijnscampus. De nabijheid zorgt voor een gemakkelijke toeleiding en warme overdracht. Inwoners kunnen er terecht voor alle informatie en ondersteuning op het vlak van welzijnsvragen. In het gebouw zijn meerdere diensten aanwezig, zoals diensten van de gemeente, het consultatiebureau, gezinsbegeleiding, het CAW, de bibliotheek, de ruilwinkel, de sociale kruidenier, het buurtrestaurant, welzijnsschakels of het Agentschap voor Inburgering en Integratie.

Daarin is soms specifiek aandacht voor gezinnen, door de aanwezigheid van een Huis van het Kind of een zorgloket dat ouders met een kind met een beperking ondersteunt.

Tot slot zijn er twee gemeenten in onze bevraging die het Sociaal Huis uitbouwen vanuit het **Lokaal Dienstencentrum**. Daarbij gaat prioritaire aandacht naar senioren, mantelzorgers en kwetsbare personen. Deze Sociaal Huizen zetten in op het versterken van het sociale netwerk en sociale cohesie in de buurt door het organiseren van activiteiten en ontmoeting, en het doorverwijzen naar zorg en ondersteuning in de buurt, in samenwerking met lokale partners.

Er is een gemeente die ervoor kiest om de dienstverlening niet als Sociaal Huis te profileren:

“De gemeente kiest ervoor om geen benaming als sociaal huis te hanteren, de afdeling noemt: “team Mens en welzijn”, dit is de samensmelting van team burgerzaken, team welzijn en sociale dienstverlening en team kind”.

Er zijn ook twee lokale besturen die aangeven geen Sociaal Huis te hebben.

3.2 Samenwerking

Lokale besturen beschrijven hoe ze de regierol opnemen in het lokaal sociaal beleid door samenwerkingsverbanden op te zetten.

In onze bevraging maken verschillende actoren deel uit van het samenwerkingsverband Sociaal Huis: de stad, het OCMW, het CAW, JAC, Huis van het Kind, Kind en Gezin, IBO, kinderdagverblijven, Overkop Huis, jeugdorganisaties, lokale dienstencentra, brugfigurenwerking, studie- en gezinsondersteuning, scholen, zomerscholen, Rap op Stap kantoren, welzijnsschakels, armoedeverenigingen, vzw's die materiële ondersteuning bieden aan gezinnen zoals voedselpakketten of kledij.

“Er wordt intens samengewerkt tussen het OCMW en het Huis van het Kind, zowel structureel als voor individuele gezinnen vb. We bellen elkaar of sturen rechtstreeks bepaalde informatie door rekening houdend met geldende reglementering inzake GDPR en beroepsgeheim. Eenmaal per jaar is er een informeel ontbijt. Zo ziet iedereen elkaar eens fysiek, dat vergemakkelijkt de samenwerking en versterkt de onderlinge banden.”

“We hebben een algemeen aanspreekpunt namelijk het welzijnsonthaal. Dat is een samenwerkingsverband tussen het OCMW en het lokale CAW. Om het extra laagdrempelig te maken is het met vrije inloop. Elke voormiddag zijn ze open en daar kan elke burger terecht. Of je nu een vraag hebt voor het OCMW of gelijk welke andere vraag, je kan ze daar komen stellen.”

Een aantal lokale besturen benoemen daarbij de rol van het **Geïntegreerd breed onthaal (GBO)**. In sommige gemeenten maken Huizen van het Kind deel uit van het GBO in functie van de toegankelijkheid van diensten, het bieden van hulp op maat en het tegengaan van onderbescherming. Een lokaal bestuur benoemt hoe ze daarbij de focus legt op huisvesting:

“Via het Geïntegreerd Breed Onthaal (GBO) krijgen kwetsbare gezinnen ondersteuning op vlak van wonen, welzijn en financiën. Het Sociaal Huis werkt samen met partners zoals de Huurdersbond om gezinnen te begeleiden naar betaalbare en kwaliteitsvolle woningen”.

In onze bevraging specificëren een aantal gemeenten hoe de samenwerking eruit ziet in functie van gezinsondersteuning.

“De kracht van het lokaal gezinsbeleid ligt vooral in het sterke netwerk van lokale actoren en de bereidwilligheid om samen te werken. De jeugddienst, het Sociaal Huis, Kind en Gezin en andere partners werken nauw samen om gezinnen te ondersteunen.”

“Het Sociaal Huis werkt nauw samen met andere lokale organisaties om een geïntegreerde dienstverlening te bieden die specifiek gericht is op kwetsbare gezinnen”.

Dit gebeurt aan de hand van **concrete projecten of dienstverlening**, zoals bijvoorbeeld:

- een pamberbank in samenwerking met het Huis van het Kind
- een verjaardagspakket voor kinderen van cliënten van het Sociaal Huis in samenwerking met een lokale vzw
- infoavonden rond ouderschap in samenwerking met een groepspraktijk
- begeleiding van kwetsbare gezinnen met kinderen van 0-3 jaar en kwetsbare aanstaande ouders via een samenwerking tussen OCMW, Kind en Gezin, CAW, CKG en Welzijnsschakel
- het ten laste nemen van zuigelingenvoeding door het OCMW, in samenwerking met Kind & Gezin die gezinnen doorverwijzen op basis van armoedecriteria
- activiteiten rond de “Dag van de armoede” in scholen.

Samenwerking gebeurt ook aan de hand van **overlegplatformen**. Voorbeelden daarbij zijn het OCMW of Sociaal Huis die deel uitmaken van de expertentafel van het veilig huis in de regio, van werkgroepen met scholen, overlegplatformen rond kinderarmoede, de stuurgroep Huis van het Kind of de samenwerking in het kader van het label kindvriendelijke gemeente.

In de samenwerking zoekt men ook naar een **afbakening van rollen**.

“Het OCMW en de Gezinsbond hebben complementaire rollen in de ondersteuning van gezinnen, waarbij ze elkaar kunnen aanvullen in hun diensten en initiatieven. Het gaat hier over informeren en doorverwijzen, gezinsgerichte projecten, campagnes en signalisatie en beleidsbeïnvloeding”.

“Voor moeilijke situaties met kinderen is er een heel korte lijn tussen het Sociaal Huis en het Huis van het Kind. Het Huis van het Kind is er dan om het kind centraal te zetten in zulke situaties”.

“Het Sociaal Huis is nauw verbonden met het Huis van het Kind. De sociale hulp- en dienstverlening worden op elkaar afgestemd door een sterke samenwerking tussen

maatschappelijk werkers en hulpverleners. Dit voorkomt versnippering van diensten en zorgt voor een betere informatiedoorstroming”.

Tot slot wordt ook de armoedetoets vernoemd als tool bij beleidsbeslissingen.

3.3 Sociaal Huis als toeleider

In onze bevraging komt meermaals aan bod hoe het Sociaal Huis een rol als toeleider opneemt naar sociale hulp- en dienstverlening zoals het CAW, Huis van het Kind, OCMW, CLB of gespecialiseerde diensten. Het Sociaal Huis wordt gepositioneerd als een laagdrempelig centraal aanspreekpunt.

“Het Sociaal Huis wenst een centraal aanspreekpunt te zijn. Hiervoor wordt met een zo groot mogelijke waaier van diensten samengewerkt. Sommige diensten zullen consulteerbaar zijn in het Sociaal Huis zelf, met andere diensten wordt samengewerkt via een gerichte doorverwijzing”.

In een aantal gemeenten worden gezinnen doorverwezen naar het Huis van het Kind voor alles wat te maken heeft met opvoeding en gezinsondersteuning.

“Gezinnen komen vaak in contact met Huis van het Kind via medewerkers van het Sociaal Huis, aangezien er in onze gemeente geen consultatiebureau is gevestigd”.

“Er is een nauw overleg tussen de sociale dienst en Huis van het Kind. Gezinnen met kinderen met een specifieke nood worden doorgeleid naar Huis van het Kind”

“Maatschappelijk werkers helpen gezinnen de weg te vinden in zorg- en ondersteuningssystemen en verwijzen door naar diensten zoals het Huis van het Kind. Hier krijgen ouders toegang tot opvoedingsondersteuning, kinderopvang en vrijetijdsactiviteiten”.

“Het Sociaal Huis speelt een belangrijke rol in het gezinsbeleid door kwetsbare gezinnen te ondersteunen, vooral diegenen die vaak niet zelfstandig de weg vinden naar instanties voor gezinsbeleid. Binnen het team niet-Belgen zorgen wij voor een warme doorverwijzing naar diensten zoals het Huis van het Kind, waar gezinnen verdere ondersteuning kunnen krijgen”.

In andere gemeenten worden gezinnen ondersteund door het Sociaal Huis en doorverwezen naar gespecialiseerde diensten indien nodig:

“Vanuit hulpverlening en het OCMW worden gezinnen met kinderen ondersteund door maatgerichte hulp te bieden op domeinen zoals armoedebestrijding, toegang tot basisvoorzieningen en psychosociale begeleiding. Deze aanpak stelt het Sociaal Huis in staat om een vangnet te creëren voor kwetsbare gezinnen en hen door te verwijzen naar gespecialiseerde diensten indien nodig. Dit sluit aan bij de integrale visie van het lokaal bestuur om gezinnen te ondersteunen via een netwerk van samenwerkingspartners”.

Er is ook een gemeente waar het OCMW gezinnen met betalingsproblemen voor energierekeningen doorstuurt naar het CAW, waarna zij een huisbezoek krijgen om verdere ondersteuning te verkennen.

3.4 Knelpunten

In sommige gemeenten verloopt de samenwerking tussen het Sociaal Huis en andere diensten zoals het Huis van het Kind of diensten van de gemeente moeizaam. Het is voor hen onduidelijk wie wat doet qua dienstverlening en activiteiten. Er komen daarbij verschillende vragen op. Welke visie hebben de diensten op geïntegreerd gezinsbeleid en hoe positioneert de dienstverlening (zoals bijv. onthaal) zich daarin? Tot waar reikt het mandaat van psychosociale hulp en wat kan/ doet een maatschappelijk werker? Verduidelijking en afstemming vinden ze in deze gemeenten noodzakelijk: welke hulp en ondersteuning kunnen gezinnen waar krijgen?

Een aantal gemeenten benoemen daarbij de context als bemoeilijkende factor: o.a. uitgestrektheid van het werkingsgebied, versnippering van diensten over het werkingsgebied, het klein aantal (ondersteunings)organisaties en medewerkers.

“De bedoeling om een integrale samenwerking uit te bouwen tussen het Huis van het Kind en de Sociale Dienst is tot op vandaag (nog) niet gerealiseerd. Het landelijke/logistieke karakter van de gemeente heeft daar veel mee te maken. Als fusiegemeente met 7 deelgemeenten, is vrij uitgestrekt. Dit heeft een grote versnippering van diensten tot gevolg.”

“Omdat weinig middenveldorganisaties vlakbij aanwezig zijn, neemt de sociale dienst vaak extra taken op die elders door andere organisaties zouden gebeuren. Dit vraagt meer inzet en middelen om voor inwoners dezelfde resultaten te bereiken.”

“Beperkt personeel maakt dat er geen structureel aanspreekpunt is voor de burger rond specifieke vragen. ... Nochtans blijkt uit ervaring dat eens mensen een ambtenaar persoonlijk kennen, ze langzaamaan ook meer persoonlijke vragen durven stellen. We trachten dan voor correcte doorverwijzing te zorgen (want vaak worden mensen van kastje naar de muur gestuurd en weten ze niet meer tot wie ze zich moeten richten met een vraag).”

4 Hulp- en ondersteuningsprincipes

Verschillende respondenten benoemen de werkingsprincipes van de begeleiding en hulpverlening: o.a. een vaste hulpverlener (cf. ondersteuningscontinuïteit), op maat van de betrokkene(n) of het gezin werken, oog voor verschillende levensdomeinen (cf. holistisch, geïntegreerd werken), outreachend werken (bv. huisbezoeken).

4.1 Outreachend werken

Een aantal Sociaal Huizen werken outreachend om de dienstverlening dichterbij de gezinnen te brengen of om proactief te kunnen werken. Dat gebeurt via huisbezoeken, op scholen, waarbij een maatschappelijk werker van het Sociaal Huis op school aanwezig is, in buurtcentra, of door het aanbod naar de wijken te brengen. Daarnaast zijn er brugfigurenwerkingen, om de brug tussen gezinnen en welzijnsvoorzieningen te versterken, om (verborgen) armoede te detecteren en op te

volgen of om ouders actief (actiever) hun rol te laten opnemen. Een brugfiguur kan een aanspreekpunt zijn voor gezinnen, maar ook voor scholen. Naast brugfiguren zijn er ook gezinscoaches.

“Proactief contact: veel huisbezoeken, ook bij gezinnen die dreigen weg te vallen. Volledig aanklampend werken is niet haalbaar, maar het Sociaal Huis zoekt steeds verbinding.”

“Tegelijk biedt de stad ondersteuning en begeleiding bijvoorbeeld via brugfiguren welzijn wat getuigt van een warm maar ook normatief gezinsbeleid: wie ondersteuning nodig heeft, krijgt die, maar we verwachten wel dat ouders zich engageren.”

“X is momenteel de enige gezinscoach en komt op 7 basisscholen. Het doel is om de drempel naar hulp en ondersteuning te verlagen”.

“Inzetten op outreachend werken door de diensten letterlijk dichterbij de gezinnen te brengen bv. maatschappelijk werker van het Sociaal Huis op school -> laagdrempeligheid”

4.2 Ondersteuningscontinuïteit op maat en voor verschillende levensdomeinen

Verschillende gemeenten geven expliciet aan dat ze een geïntegreerde doorlopende ondersteuning beogen waarbij een ‘vaste’ medewerker een gezin opvolgt voor de verschillende levensdomeinen waarin zich vragen of ondersteuningsnoden voordoen (cf. op maat werken, afgestemd op de betrokkenen werken). Een van de gemeenten beklemtoont dat de betrokken medewerker daarvoor op partners moet kunnen terugvallen.

“Maar er is 1 maatschappelijk werker die zich specifiek richt naar de gezinnen met kinderen. Als daar aanmeldingen komen van kwetsbare gezinnen met kinderen, die dat qua brede rechtenverkenning opneemt.”

“De opvolging gebeurt van heel nabij. Er zit één maatschappelijk werker op één dossier. Wat ze wel een sterkte vindt aangezien er dan minder informatie ergens tussen de woorden verloren gaat. Werken van a tot z aan een dossier. Er is een beter beeld van op welke levensdomeinen er nog gewerkt moet worden. De maatschappelijke werkers zijn soort van antennes die vanden kunnen detecteren. Ze hebben wel goede partners nodig om samen aan de noden te kunnen werken.”

“Bij intakes en gedurende het hele begeleidingstraject van de cliënt wordt er aandachtig gekeken naar het gezinssysteem en de wisselwerking tussen het gezin en het individu.”

“Het Sociaal Huis werkt op een zeer klantgerichte manier, waarbij de behoeften van gezinnen centraal staan. Het biedt begeleiding aan gezinnen en richt zich op het opnemen van het hele gezin in de ondersteuning, zodat een holistische benadering mogelijk is. Naast sociale en praktische hulp wordt er ook aandacht besteed aan vrijetijdsparticipatie, zodat gezinnen niet alleen ondersteund worden op sociaal vlak, maar ook kunnen genieten van activiteiten die hun welzijn bevorderen. Het Sociaal Huis

is daarmee een belangrijke schakel in het versterken van de sociale cohesie binnen de gemeente.”

“Maatwerk: per gezin wordt gekeken welke ondersteuning passend is. Dat kan gaan om hulp binnen de eigen dienst of om inschakeling van gespecialiseerde voorzieningen.”

“Het Sociaal Huis wil een betrouwbare, toegankelijke partner zijn die naast inwoners staat en hen helpt om, op hun eigen tempo, stappen vooruit te zetten — ook als dat betekent dat er af en toe een stap teruggezet wordt.”

“Langdurige hulpverlening: de focus ligt op trajecten met blijvende opvolging. Soms verdwijnen gezinnen tijdelijk uit beeld, maar de deur blijft altijd open en zij zijn steeds welkom om opnieuw contact op te nemen.”

Een van de gemeenten ervaart dat net het samenspel van deze verschillende hulp- en ondersteuningsprincipes (duurzame en langdurige begeleiding, maatwerk en persoonlijke opvolging) de vertrouwensband versterkt en de effectiviteit van de hulpverlening vergroot.

4.3 Signaalfunctie

Niet alleen het verstrekken van hulp of ondersteuning is een opdracht voor de sociale dienst of de medewerker(s) van het Sociaal Huis. Een van de gemeenten onderschrijft het belang om signalen op te pikken, te delen en te analyseren.

“Signalen bundelen: de signalen die maatschappelijk werkers opvangen worden intern gedeeld en geanalyseerd. Wanneer gemeenschappelijke problemen zichtbaar worden, kan dit leiden tot beleidsacties”.

4.4 Knelpunten

Respondenten signaleren zowel organisatorische als inhoudelijke knelpunten die aan elkaar gelieerd kunnen zijn en de vooropgestelde werkingsprincipes in de weg staan. Niettegenstaande een sterke samenwerking tussen verschillende (lokale, gemeentelijke) diensten én de inspanningen om gezinnen in een kwetsbare situatie te bereiken, blijkt het bereiken van deze gezinnen voor gemeenten een uitdaging vormen. Ook het gebrek aan middelen, de beperkte expertise en capaciteit en het gebrek aan een gezinsbeleid worden als knelpunt vermeld. Er is ook ongerustheid over tijdelijke projectmiddelen, waarbij een voorbeeld wordt aangehaald over een gezinscoach die wordt gefinancierd onder het plan Samenleven waarvoor de Vlaamse Regering de middelen stopzet.

“Medewerkers beogen integraal te werken: niet enkel inzet op aangemeld probleem maar ruimere context bekijken. (Echter in praktijk niet haalbaar gezien dossierlast).”

“Door de hoge administratiedruk is er voor de maatschappelijk assistenten niet altijd tijd om aan maatschappelijk werk te kunnen doen en zitten ze vaak ‘vast’ achter hun bureau. Soms gaan ze bij cliënten op huisbezoek om een volledig beeld van de leefomstandigheden te krijgen of een vertrouwensband op te bouwen, maar ze beschikken niet altijd over deze mogelijkheden.”

“Individuele hulpverlening; momenteel niet echt een gezinsbeleid aanwezig: wel hulpverleningskaders die een kader aanreiken om te zeggen “wanneer wordt er steun verleend of niet?”, maar er is geen echt gezinsbeleid.”

Een aantal lokale besturen merken dat er een negatieve connotatie verbonden is aan het sociaal huis of het OCMW.

“Het sociaal huis heeft een negatieve connotatie met het OCMW, dat is jammer, want daardoor zijn gezinnen weer moeilijker bereikbaar.”

“Daarnaast is de drempel voor gezinnen om naar een sociaal huis/OCMW te stappen vaak erg hoog.”

5 Welke acties en aanbod?

5.1 Rechtenverkenning en toegang tot diensten

Het Sociaal Huis heeft de opdracht om de toegang tot lokale sociale hulp- en dienstverlening te maximaliseren. We zagen eerder al hoe sommige lokale besturen kiezen voor het profileren van het Sociaal Huis als een welzijnsloket of hoe andere lokale besturen inzetten op het outreachend werken. Daarnaast zijn er aanvullende of andere manieren om deze doelstelling te realiseren.

Het Sociaal Huis is het **centraal aanspreekpunt** voor sociale hulp- en dienstverlening op verschillende domeinen, zoals (gezondheids)zorg, kinderopvang, gezinshulp, kraamzorg, vrije tijd, drughulp, energie, wonen of financiële en materiële ondersteuning. In onze bevraging zien we hoe gezinnen er terecht kunnen voor informatie en advies, documentatie, hulp bij het invullen van formulieren, juridische bijstand, voor hulp en begeleiding en doorverwijzing.

“Het Sociaal Huis zorgt ervoor dat gezinnen op een eenvoudige manier toegang hebben tot hulp en begeleiding. Dit gebeurt via: Eén centraal aanspreekpunt waar gezinnen terechtkunnen met al hun vragen rond welzijn, opvoeding en financiën”.

Toegankelijkheid wordt verhoogd via bijvoorbeeld het principe van ‘vrije inloop’, uitgebreide openingsuren, het letterlijk open zijn van de deuren, het aanwezig zijn van een maatschappelijk werker wanneer ook de wekelijkse markt plaatsvindt.

“De sociale dienst biedt brede hulpverlening, zoals jobcoaching en budgethulpverlening en heeft ruime openingsuren zonder afspraak, wat de toegankelijkheid vergroot.”

In de bevraging beschrijven lokale besturen hoe het Sociaal Huis werkt aan **rechtenverkenning en doorverwijzing**. Daarbij gaat men proactief samen met kwetsbare gezinnen op zoek naar hun rechten en gepaste hulp- en dienstverlening.

“Indien blijkt uit het onderzoek dat het gezin te weinig middelen heeft, worden ze warm doorverwezen naar gepaste hulp- en dienstverlening. Dit kan zowel naar dienstverlening in eigen huis zijn (bijv. leefloon, budgethulp, begeleiding door de integratieconsulent, een projectmedewerker die werkt rond activering) als naar het aanbod van partners (bijv. de sociale kruidenier, psychologische hulp, taal oefenkansen,...)”

Er zijn Sociaal Huizen die rechten zoveel als mogelijk **automatisch** toekennen, waardoor voordelen aan elkaar worden gekoppeld.

Het Sociaal Huis zet in op **het breed informeren**, onder andere aan de hand van infosessies, digitale informatie (“*klantgericht informeren en begrijpelijke webtaal*”), een welzijnsbeurs, via onthaaltrajecten voor nieuwkomers of via WhatsApp.

“Het Sociaal Huis organiseert maandelijks infosessies, waarvan enkele specifiek gericht zijn op gezinnen”.

“Bijvoorbeeld organisatie van infomomenten in samenwerking met de jeugddienst. Of we bieden een overzicht van alle speel- en sportkampen. We proberen hier ook de kwetsbare groepen te betrekken”.

“Buitenschoolse opvang en activiteiten (BOA): er wordt maximaal bekeken hoe kunnen we het voor gezinnen zo overzichtelijk mogelijk maken. Welke opvang is er allemaal? En hoe kunnen ze zich daarvoor inschrijven. Er wordt momenteel een bepaalde software uitgewerkt”.

“Kwetsbare gezinnen bereiken blijft een uitdaging! Daar moeten we blijven op inzetten. Het blijft moeilijk om heel het gezin te bereiken. Vanuit het Sociaal Huis wordt er vanuit Whatsapp gecommuniceerd en dat werkt wel.”

Een Sociaal Huis geeft aan dat het signalen ontvangt via het buurtrestaurant:

“Er zijn bijvoorbeeld de buurtrestaurants, waarover het Sociaal Huis achteraf informatie krijgt over wie er geweest is, wie er bijvoorbeeld niet meer komt, wie er minder verzorgd uitziet...”

Daarnaast worden **professionals**, zoals de eigen maatschappelijk werkers, maar ook de partners van het Sociaal Huis (zoals het Huis van het Kind) gesensibiliseerd over rechten.

Een van de gemeenten benoemt de **structurele aandacht voor onderbescherming** via **outreach** en **signalering** door de sociale dienst als een sterkte van het lokaal beleid.

Er worden ook **knelpunten** aangegeven, zoals de balie die enkel op afspraak werkt waardoor de toegankelijkheid beperkt is of een hoge drempel voor gezinnen om naar een sociaal huis/OCMW te stappen.

5.2 Financiële ondersteuning

Via een **tussenkost** krijgen gezinnen een bepaalde eenmalige of regelmatige geldsom gekoppeld aan bepaalde kosten; ofwel een korting op een bepaalde kost (Luyten, 2016).

In de bevraging vinden we verschillende voorbeelden van dergelijke tussenkomsten:

- Tussenkosten in de schoolkosten:
 - Bonnen voor schoolbenodigdheden
 - Onderwijscheques voor schoolkosten
 - Tussenkost in de schoolfactuur
 - Tussenkost voor warme maaltijden op school
 - Septembertoelagen: een financiële tussenkomst in de schoolfacturen van kinderen uit het kleuter-, lager en secundair onderwijs. Deze financiële tussenkomst wordt op rekening van de school gestort zodat dit rechtstreeks kan afgehouden worden van de schoolfacturen van de kinderen die er recht op hebben.
- Tussenkosten in de kosten voor baby's:
 - Een waardebon van rond de 60 euro per maand voor de aankoop van babyvoeding bij een apotheek naar keuze.
 - Steun voor eerste (en tweede) leeftijdsmelk
 - Aankoop herbruikbare luiers
 - Een (eenmalige) afvalpremie voor jonge gezinnen bij de geboorte van een kind
 - Tussenkost voor kraamzorg
- Tussenkosten in opvangkosten:
 - De opvangkosten van gezinnen die kinderopvang nodig hebben maar deze niet kunnen betalen.
 - Kinderopvang tegen het OCMW-tarief
- Tussenkosten naar aanleiding van gebeurtenissen:
 - Een specifieke (financiële) ondersteuning van gezinnen met jonge kinderen op verschillende dure momenten in het jaar (start schooljaar, verjaardag, vakantie).
 - Er worden extra acties georganiseerd, zoals rond Sinterklaas of het einde van het jaar, waarbij bonnen worden uitgedeeld aan gezinnen.
- Tussenkosten in vrije tijdsbesteding:
 - Tussenkost in de hobby's van de kinderen, in lidgelden, voor deelname aan vrijetijdsactiviteiten
 - Sociale tarieven (bv. voor vrijetijdsparticipatie, om de deelname aan kinderkampen betaalbaar te maken)
 - Dankzij een tussenkomst van het OCMW kunnen gezinnen met een bepaald maximum inkomen (ook gescheiden en samenwonende) korting krijgen op de

inschrijvingstarieven van vakantie-initiatieven, naschoolse activiteiten en lid- en kampgelden van erkende sport- en jeugdverenigingen. Deze korting bedraagt 50%, voor het speelplein meer dan 50%.

- Financiering van deelname aan sociale programma's
- Andere tussenkomsten zijn:
 - Tegemoetkomingen voor energie(nood) en wonen
 - Steun voor (para)medische kosten of psychologische hulp
 - Tussenkomst voor medicatie, voor anticonceptie
 - Taxicheques, steun mobiliteit (openbaar vervoer)
 - Bon voor gezinnen met minstens 3 kinderen om te gebruiken in lokale winkels
 - Voedselbonnen

Een **uitkering** is een vrij te besteden som geld die is gekoppeld aan bepaalde voorwaarden zoals een beperkt inkomen en/of de gezinssituatie (Luyten, 2016). Het leefloon en aanvullende steun zijn voorbeelden van uitkeringen die in de bevraging worden aangehaald, net zoals een gezinstoelage.

Een **premie** is een som geld gekoppeld aan een bepaalde gebeurtenis of een bepaald kenmerk (Luyten, 2016). In de antwoorden worden volgende premies vermeld:

- Sinterklaaspremie
- Premie ter bestrijding van kinderarmoede van 100 EUR/jaar (341 kinderen)
- Sociaalpedagogische toelage voor kinderen met beperking
- Geboortepremie
- Mantelzorgpremie
- Begrafenispremie

Daarnaast biedt het Sociaal Huis ook **begeleiding** op financieel vlak. Daarbij gaat het om budgetbegeleiding, schuldbemiddeling, het regelen van facturen, aanvragen VAPH, begeleiding bij de aanvraag van het Groeipakket, studietoelage en mantelzorgpremies, aanvragen voor de tegemoetkoming voor hulp bejaarden, advies over energiekosten en subsidies, budgetmeter energieverbruik.

5.3 Materiële ondersteuning

Materiële ondersteuning krijgt via verschillende initiatieven een plaats in de sociale huizen. De bevraagde gemeenten verwijzen naar een combinatie van verschillende van de onderstaande initiatieven:

- De ruilwinkel
- Mobiele speltheek die naar de kinderen verplaatst
- Babytheek
- Tweede handswinkel, soms specifiek voor kinderen en jongeren, of voor sport- en jeugdbewegingskledij
- Fietsbib
- Sinterklaasacties met speelgoed, of kerstpakketten

- Verjaardagspakket voor de kinderen van gezinnen die steun krijgen van het OCMW
- Project lege brooddozen
- Voedselpakketten, voedselbanken en sociale kruideniers
- Het beschikbaar stellen van laptops voor huiswerkbegeleiding
- Project digibanken ter bevordering van digitale inclusie
- Organisatie van een maaltijdservice, gezonde warme maaltijden op school
- Inzamelboxen menstruatiearmoede
- Pamperbank

Meer specifiek voor de organisatie van een pamperbank, signaleren een aantal Sociaal Huizen dat ze daarmee willen tussenkomen in de **hoge kosten** voor gezinnen en omdat ze via deze weg de **toegankelijkheid van het Sociaal Huis** willen **verbeteren**. De praktische organisatie verschilt van gemeente tot gemeente. De toegang verloopt bijvoorbeeld via Welzijnsschakels, via vrijwilligers van het voedselverdeelpunt of via maatschappelijk werkers van het Sociaal Huis. In sommige gemeenten komen gezinnen met een UiTPAS met kansentarifief in aanmerking. De verdeling van de luiers gebeurt in de meeste gemeenten gratis, in andere gemeenten moeten gezinnen een kleine bijdrage betalen. De luiers worden ingezameld via de buitenschoolse kinderopvang, de bibliotheek of scholen. Soms wordt er voor de pamperbank samengewerkt met een andere gemeente.

5.4 Wonen

Het wonen van gezinnen is een thema waar Sociaal Huizen op inzetten. Dit doen ze door:

- Vragen te beantwoorden rond huisvesting
- Toewijzing, begeleiding en doorstroming van gezinnen op vlak van wonen
 - Gezinnen ondersteunen bij het vinden van betaalbare huurwoningen
 - Gezinnen ondersteunen door informatie en advies en het invullen van formulieren voor sociale huisvestingsmaatschappijen of het Vlaams Woningfonds, het aanvragen van huurtoeslagen en kortingen.
- Sociaal woonbeleid
- Woonvormen aan te bieden zoals noodwoningen, crisisopvang, begeleid wonen en lokale opvanginitiatieven (LOI) voor vluchtelingengezinnen.

De realisatie van voorgaande acties en ondersteuning, vraagt doorgaans een samenwerking met andere partners, zoals bijvoorbeeld andere gemeentelijke diensten, sociale huisvestingsmaatschappijen en andere.

5.5 Begeleiding, hulp- en dienstverlening

In de beschrijvingen van het aanbod van Het Sociaal Huis komen een heel aantal **vormen van begeleiding en hulpverlening** aan gezinnen voor.

- Huiswerkbegeleiding

- Studie- en gezinsondersteuning georganiseerd door maatschappelijk werker in het sociaal huis
- Deelname aan het Home-Start+ project
- Brugfiguren in de scholen
 - Zowel in het basis- als het secundair onderwijs
 - Een schakel tussen scholen en stadsdiensten
 - Doorverwijzing naar andere hulpverlening
 - Ondersteuning bij inschrijvingen, schoolprestaties en problematieken die een bredere aanpak vereisen.
- Referentiepersoon gezin
- Een gezinscoach
- Hulpverleningsteams met kindreflex
- De coördinator kinderarmoede die het ganse gezin ondersteunt
- Brede gezinsondersteuning aan huis voor gezinnen met jonge kinderen waar het moeilijker loopt.
- Gezinsondersteuners, met een team voor gezinnen met kinderen in kwetsbare situaties en een team voor kwetsbare zwangeren
- Begeleiding van alleenstaande moeders die gebruik maken van de dienstverlening van een OCMW via het MIRIAM-project. Ze worden intensief individueel opgevolgd door een case manager, en er vinden ook tweewekelijkse groepsmomenten plaats.
- Maatschappelijk werkers, die verschillende taken kunnen opnemen:
 - Intake en brede rechtenverkenning
 - Het opvolgen van gezinnen met extra noden, gezinnen met moeilijkheden
 - Een gezinsplan opstellen op vraag/nood van de ouders
 - Huisbezoeken doen
- Psychosociale begeleiding
- Een (eerstelijns)psycholoog, al dan niet specifiek voor kinderen en jongeren
- Ondersteuning en advies voor mantelzorgers
- Contactpersoon intrafamiliaal geweld
- Toeleiding naar werk en opleiding: bv. arbeidstrajectbegeleiding

Andere ondersteuning is **dienstverlenend**. OCMW's bieden vaak verschillende diensten rond thuiszorg aan, zoals gezinszorg, een poetsdienst, een groen- en klusjesdienst, maaltijden. Deze zijn ter beschikking voor ouderen of voor gezinnen die omwille van een tijdelijke of acute situatie niet meer in staat zijn huishoudelijke taken uit te voeren.

5.6 Vorming en ontmoeting

Verschillende gemeenten geven voorbeelden van eenmalige, jaarlijkse of continu doorlopende activiteiten die gezinnen, ouders en hun kinderen samenbrengen en waaraan al dan niet een vormings- of informatieactiviteit aan gekoppeld is. Voorbeelden van dergelijke activiteiten zijn:

- Initiatieven buurthuis (bijv. lotgenotengroep jonge ouders)
- Buurtactiviteiten organiseren; samenwerking met het buurthuis voor het organiseren van een buurtfeest
- Een buurtinfopunt waar iedereen welkom is met vragen en waar activiteiten worden georganiseerd
- Ontmoetingsruimte
- Ontmoetingsmomenten
- Lotgenotengroep van ouders met een kind met een beperking
- Oudergroepen bestaande uit ouders in een kwetsbare situatie
- Speelpunt
- Organisatie van respijtzorg en mantelzorgcafés
- Organisatie van Sinterklaasfeest, een samenwerking van het Sociaal Huis en het HvhK
- Nieuwjaarsfeest, Sint-Maarten, Rap op Stap: met oog voor noden gezinnen en hun kinderen
- Circus, opening van de kermis of een andere jaarlijkse activiteit
- Cursussen en vormingen in samenwerking met het Huis van het Kind, Ligo, ouderraden, tweedehandswinkel

Verschillende gemeenten geven voorbeelden van activiteiten waarmee hun Sociaal Huis preventief beoogt te werken op een of meerdere levensdomeinen en dat ten aanzien van kwetsbare personen en/of jongeren. Het betreft zowel informatiesessies, workshops (bijv. over gezonde voeding), het aanbieden of werken met educatief spelmateriaal (bijv. een budgetspel voor jongeren) als vroegtijdige ondersteuning (bijv. middelengebruik).

5.7 Participatie

Inzake participatie verwijzen respondenten naar de 'deelname' van gezinnen, van ouders en kinderen aan de samenleving, onderwijs, vrije tijd en recreatie (bv. daguitstap, vakantie), sport, cultuur en andere activiteiten enz. en dat al dan niet specifiek om sociaal isolement te doorbreken.

Verschillende gemeenten lichten toe hoe ze die participatie proberen te bevorderen. Voorbeelden zijn de oprichting en werking van een lokaal netwerk of overleg; op de doelgroep afgestemde communicatie; en financiële en materiële maatregelen: o.a. UiTPAS, vrijetijdspas, participatiecheques, subsidies, Rap op Stap, subsidies voor of gratis (bus)vervoer (naar zwembad) enz. (zie ook supra). Er zijn ook voorbeelden van lokale besturen die ervoor zorgen dat de UiTPAS ook voor pleegkinderen beschikbaar is.

“In samenwerking met armoedepartners werd er een lokaal netwerk opgericht, specifiek gericht op de bevorderen van vrijetijdsparticipatie van de kwetsbare doelgroep. De samenwerking tussen de armoedepartners en de verschillende diensten van het lokaal bestuur staat hier centraal.”

“Door de Uitpas Beleefregio wordt vrije tijd toegankelijker in de regio. Een belangrijk aspect van de lancering van UiTPAS Beleefregio is de focus op het verlagen van drempels voor deelname voor mensen in armoede. Dit omvat niet alleen financiële ondersteuning door kostendeling, maar ook het screenen en aanpassen van lokale en regionale communicatie naar de doelgroep.”

Gemeenten zetten ook in hun begeleidingswerk (zie supra) expliciet in op het bevorderen van participatie door. Bijvoorbeeld: zelfredzaamheid, weerbaarheid en maatschappelijke betrokkenheid vergroten door betrokkenen vaardigheden bij te brengen en hen aan te moedigen om deel te nemen aan maatschappelijke activiteiten.

Een van de respondenten verwijst expliciet naar het (actief) betrekken van gezinnen bij het gezinsbeleid:

“Wij zijn een cruciale schakel om te voorkomen dat kwetsbare gezinnen vergeten worden. We zorgen ervoor dat zij niet alleen op de hoogte zijn van wat de gemeente aanbiedt, maar dat ze ook actief kunnen deelnemen aan het gezinsbeleid en de bijbehorende initiatieven.”

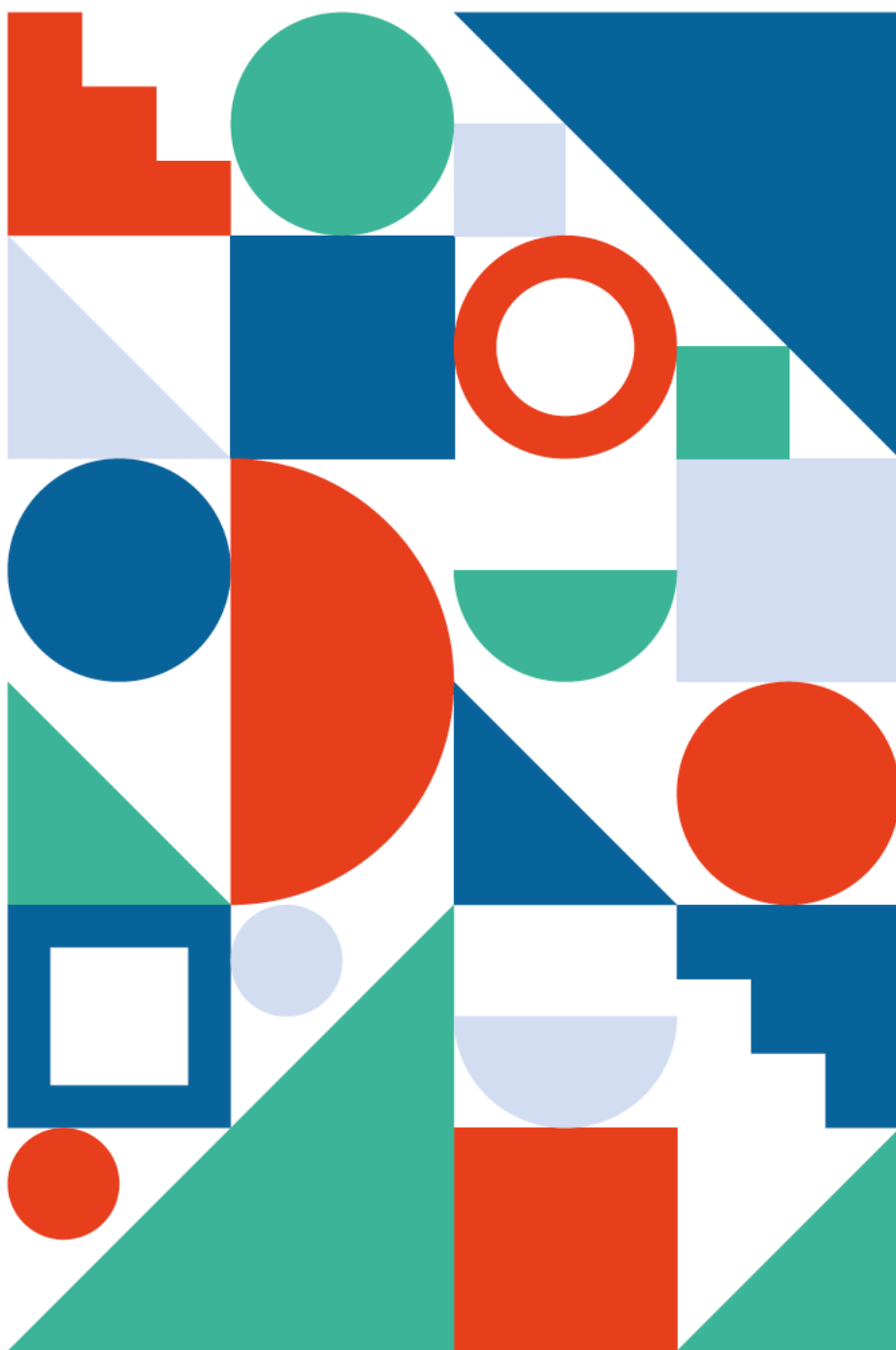
6 Bronnen

Decreet van 9 februari 2018 betreffende het lokaal sociaal beleid.

<https://codex.vlaanderen.be/PrintDocument.ashx?id=1029068&geannoteerd=false>

Luyten, D. (2016). *Bemoeien met gezinnen. Inleiding tot het gezinsbeleid in Vlaanderen*. Antwerpen-Apeldoorn: Garant.

Serrien, L. & Cousaert, P. (2024). *Integratie OCMW in gemeente biedt kansen voor een sterk lokaal sociaal beleid*. <https://sociaal.net/achtergrond/integratie-ocmw-biedt-kansen-voor-sterk-lokaal-sociaal-beleid/>

Odisee
DE CO-HOGESCHOOL

Kenniscentrum Gezinswetenschappen

Huart Hamoiriaan 136, 1030 Schaarbeek

facebook.com/gezinswetenschappen

twitter.com/gezinswetensch

kczinzinswetenschappen.odisee.be | odisee.be